

Protestants Christelijk **Basisonderwijs**

SLOA project: optimaal onderwijs voor elke leerling

Handleiding

Inhoudsopgave:

Inleiding	3
1. Werkwijze	4
2. Rollen en procedures	9
3. Aansluiting bij 1-zorgroute	12
Bijlages	14
- Screeningslijst	
- Onderwijsarrangementen	

Inleiding

Voor u ligt het handboek behorende bij het project 'optimaal onderwijs voor elke leerling'. Doelstelling van dit traject is het realiseren van kwaliteitsvergroting van het diagnostiserend/onderzoekend handelen van leerkrachten in de groepen 1-3 teneinde via preventieve diagnostiek en tijdige differentiatie van speel-/leerprocessen, voor elke leerling vanaf het schoolbegin kwalitatief optimale speel-/leerprocessen te creëren. Hiermee worden de kwaliteit en opbrengsten van zowel onderwijs als leerprocessen vergroot.

Het project 'optimaal onderwijs voor elke leerling' is een verbijzondering van de 1-zorgroute. In 1-zorgroute wordt, door middel van het werken met groepsplannen, een passend onderwijsaanbod geboden aan leerlingen, waarbij wordt aangesloten bij het niveau van de betreffende leerlingen. In dit project wordt hier ook naar gestreefd, waarbij nadruk ligt op het, vanaf de eerste schooldag, zorgen voor een passend onderwijsaanbod, door in beeld te brengen waar een leerling sterk en minder sterk in is en hier het aanbod op af te stemmen.

In dit handboek zal het proces van screening tot het geven van passend onderwijs voor elke leerling aan de orde komen. Daarnaast zullen de diverse rollen binnen het traject worden benoemd en de verschillende taken en verantwoordelijkheden zullen worden uitgewerkt. Ook zal aan de orde komen op welke wijze de scholen ondersteuning kunnen ontvangen.

Hoofdstuk 1: werkwijze

1.1. Procedure

In deze paragraaf worden de verschillende stappen binnen het traject besproken. In de hierop volgende paragrafen zal, indien nodig, verdere uitleg worden gegeven.

stap 1 screening en oudergesprek

Tijdens deze stap wordt, in samenwerking met ouders, bepaald hoe de leerling zich tot nu toe heeft ontwikkeld. Zowel leerkracht als ouders vullen een screeningslijst in (zie paragraaf 1.2). Ouders vullen de screeningslijst in zo snel mogelijk nadat hun leerling is aangemeld. Leerkrachten vullen de lijst binnen zes weken in. Hierna vindt zo snel mogelijk een gesprek met ouders plaats.

Samenwerking met ouders is hierbij essentieel, aangezien zij de school veel informatie kunnen verschaffen over de wijze waarop hun kind leert, interesses van een kind, sterke en zwakke punten van een leerling, etc.

stap 2 Bepalen van het actuele ontwikkelingsniveau

- *stap 2a:* bepaal het niveau a.h.v. doortoetsen met CITO-toetsen van groep 1/2, M3 etc.
- *stap 2b:* bepaal welke leerdoelen wel/niet bereikt zijn door doortoetsen met 'toetsbladen' van groep 1/2 of met de methodegebonden toetsen van groep 3 en groep 4 (afhankelijk van niveau uit stap 2a). Leg dit vast op de op school gebruikte leerlijn.

stap 3 Het maken van een onderwijsarrangement

Voor de leerdoelen die nog niet bereikt zijn maak je een onderwijsarrangement met basisvragen en verdiepvragen. Leg vooraf vast hoe je checkt of de doelen bereikt zijn (dit kun je in je groepsplan zetten onder het kopje evaluatie).

Voorbeeld: in het onderwijsarrangement is opgenomen heen en terugtellen tot 12 (bv 123..., 2-4-6-8-10-8-6...) optellen tot 12. Van tevoren wordt bepaald dat de check plaatsvindt via mondelinge opdrachten. In het groepsplan wordt vermeld onder het kopje evaluatie: er wordt geëvalueerd door middel van observaties, met gerichte mondelinge opdrachten.

stap 4 Het uitvoeren van het onderwijsarrangement

De leerling gaat aan slag met dit arrangement. Leerlingen uit groep 1 en/of 2 en/of 3 (met vergelijkbaar niveau) werken samen met deze leerling.

stap 5 Evaluatie

Check of de leerling de doelen heeft bereikt (bv door opnieuw de methodegebonden toets af te nemen of op een andere manier). Vul een analyseformulier (analoog of digitaal) in. Leg vast op de leerlijn waar deze leerling nu staat.

Je gaat nu weer verder met stap 3, bepaal opnieuw het onderwijsarrangement etc.

1.2 Screening

In het SLOA project 'optimaal onderwijs voor elke leerling' werkt PCBO Apeldoorn samen met prof. dr. T. Mooij van het ITS, onderdeel van de Radboud Universiteit Nijmegen. De grondgedachte van het project is dat er in het verdere verloop van de schoolloopbaan van een leerling veel problemen, frustratie en demotivatie kunnen worden voorkomen, wanneer vanaf het allereerste begin zo goed mogelijk wordt aangesloten bij het beginniveau van de leerling. In principe is dit voor alle leerlingen van belang, maar in het bijzonder geldt dit voor leerlingen die sterk achterblijven of sterk voorlopen in ontwikkeling in vergelijking met leeftijdsgenoten.

Deze gedachte sluit naadloos aan bij de uitgangspunten die PCBO Apeldoorn hanteert in het 1-zorgtraject en het werken met groepsplannen. In de visie van PCBO Apeldoorn is de groepsleerkracht verantwoordelijk voor het vaststellen van het (begin)niveau van de leerling en volgen van de ontwikkeling van dit niveau en het analyseren van gegevens die hierover bekend zijn, als ook voor het creëren en aanbieden van een passend leerstofaanbod.

Als ondersteuning bij het bepalen van het beginniveau is door prof. dr. T. Mooij een vragenlijst ontwikkeld (zie bijlage 1: screening beginkenmerken). In onderzoek bij 966 vierjarigen werden in een vragenlijst kenmerken van een kind gescoord in vergelijking met andere kinderen. De ouders deden dit bij schoolintrede van hun kind; de leerkracht in groep 1 deed dit na een of twee schoolmaanden van het kind. In latere toepassingen werden ook resultaten van screening verkregen van leid(st)ers van peuterspeelzalen.

De afzonderlijke itemscores worden omgezet in zeven schaalscores betreffende niveaus van: sociaal-communicatief functioneren, algemeen cognitieve kenmerken, taal, (voorbereidend) rekenen, senso-motoriek, emotioneel-expressief gedrag, en verwacht onderwijsgedrag ofwel schoolmotivatie. De schalen zijn gecontroleerd op betrouwbaarheid en validiteit. Het instrument telt in totaal 28 items: zie bijlage.

Dit instrument kan ook digitaal (via internet) worden ingevuld: zie de handleiding wat betreft de informatietechnologie bij het project, aanwezig in de bijlage.

Naast de vragenlijst kan natuurlijk gebruik worden gemaakt van andere instrumenten om in beeld te krijgen op welk niveau een leerling functioneert. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Toetsen uit het CITO LOVS
- Methodegebonden toetsen
- Observaties
- Etc.

1.3 In gesprek met ouders

Mogelijke verschillen in waarneming / scoring tussen ouders en leerkracht (Mooij, 2011)

In vergelijking met de leerkracht in groep 1 hebben ouders langer, en in meer verschillende situaties, ervaring met het sociale, emotionele en cognitieve gedrag van het kind. Hetgeen overigens niet vanzelfsprekend inhoudt dat zij dit gedrag ‘juister’ waarnemen dan dat de leerkracht dit ziet. De leerkracht neemt het kind in een andere situatie waar, in een groep met veel andere kinderen tegelijk. Het functioneren in een grote groep kinderen gaat het ene kind gemakkelijk af, terwijl het andere kind zich erdoor geremd voelt. Ook de niveaus in spelen en leren, inclusief die van de materialen en werkwijzen, zijn essentieel in de motivatie en het schools gedrag van een kind. In dit opzicht leert ervaring in de schoolpraktijk dat jonge (cognitief) hoogbegaafde kinderen zeer sensitief kunnen zijn voor de sociale aspecten van het groepsgebeuren. In hun gedrag kunnen zij dan extreem worden gestimuleerd dan wel geremd.

Vergelijking, dialoog en mogelijke extra diagnostiek in de beginsituatie (Mooij, 2011)

De screening van beginkenmerken biedt handvatten voor een zorgvuldige introductie en verdere ondersteuning van elk kind in de basisschool. Ouder(s), groepsleerkracht en ev. interne begeleid(st)er kunnen de resultaten samen bespreken. Via vergelijking van de inschattingen van bijvoorbeeld de peuterspeelzaalleid(st)er, de ouders en de leerkracht kan de communicatie tussen ouders en school over het kind worden verhelderd en gestructureerd. Dit mede ter uitdieping van mogelijke verschillen van inzicht in de ontwikkelingsniveaus van het kind, of ter signalering van verschillen tussen hoe het kind zich thuis en op school gedraagt.

Vaststelling van beginkenmerken van elke intredende leerling in de basisschool via ouders, leid(st)er van een peuterspeelzaal, en leerkracht in groep 1, dient diverse doelen. Het gaat om verheldering van de feitelijke beginniveaus in de school, een begin van de dialoog tussen de betrokken opvoeders en onderwijskrachten, en een zo goed mogelijke positionering van de schoolloopbaan opdat elk kind

zich in school optimaal kan blijven ontwikkelen. Dit laatste veronderstelt dat de beschikbare onderwijssystematiek in school deze flexibele ondersteuning per kind kan realiseren.

1.4 Toetsen

Naar aanleiding van de beginscreening en het oudergesprek kan besloten worden toetsen af te nemen, om een precies beeld te krijgen van het didactisch niveau van de leerling. Het PCBO hecht veel waarde aan het op een adequate, nauwkeurige en zorgvuldige manier omgaan met het toetsen van leerlingen. Daarom wordt in deze notitie beschreven hoe omgegaan wordt met de wijze van afname van toetsen (zowel CITO als methodegebonden toetsen).

Gebruik van het CITO LOVS binnen het PCBO

Het CITO LOVS wordt gehanteerd als onafhankelijk instrument om de resultaten van leerlingen en groepen leerlingen te volgen. Daarnaast wordt het gehanteerd als systeem om te beoordelen of de resultaten op schoolniveau van voldoende niveau zijn. Het 'oefenen' van toetsen belemmert een juiste interpretatie van de toetsgegevens en het op een juiste manier afstemmen van onderwijsleersituaties op het ontwikkelingsniveau van de leerlingen.

Afname van toetsen

De CITO-toetsen worden afgenomen zoals de handleiding van de toets dit voorschrijft. Dit vraagt van de leerkrachten een goede kennis van de handleiding en een nauwkeurige toepassing hiervan. Indien (beredeneerd) wordt afgeweken van de handleiding wordt dit schriftelijk onderbouwd door middel van een omschrijving in een individueel handelingsplan of groepsplan. De leerkracht dient zich te allen tijde bewust te zijn dat het afwijken van de handleiding leidt tot een vertekend beeld van de scores.

Leerlingen maken in principe de voorgeschreven toets van het specifieke toetsmoment. Deze wordt gepland in het LOVS.

Er wordt pas doorgetoetst wanneer leerlingen qua vaardigheidsscore aan het plafond of aan de absolute ondergrens van een toets zitten en je daardoor uit het alternatief leerlingrapport geen betrouwbare indicatie van het niveau van de leerling krijgt). Een en ander is af te leiden uit de handleiding bij de toets. In dat geval wordt doorgetoetst met een toets van hoger niveau, totdat uit een volgende toets duidelijk wordt op welk niveau een leerling functioneert. Met behulp van het alternatief leerlingrapport wordt vervolgens het eigenlijke niveau van de leerling bepaald. Let op: het gaat hier om een grofmazige niveau-indicatie. Om te achterhalen welke categorieën wel of niet beheerst worden dient verder getoetst te worden met methodegebonden toetsen.

Indien een eigen leerlijn wordt gehanteerd voor een leerling, wordt in het handelingsplan beschreven welke toets op welk moment wordt afgenomen. Ook dan kan met het alternatief leerlingrapport worden bepaald op welk niveau een leerling functioneert.

Voor een nauwkeurige niveau-indicatie wordt gebruik gemaakt van methodegebonden toetsen.

Invoering van toetsgegevens

Na afname van een toets worden de resultaten ingevoerd in het CITO LOVS. De resultaten zijn het meest betrouwbaar en leveren de meeste informatie op als ook de fouten worden ingevoerd (in verband met de weging van verschillende items). Het is aan de school om te bepalen of er een foutenanalyse wordt gemaakt.

Indien een leerling meerdere toetsen maakt op eenzelfde toetsmoment, worden alle toetsresultaten ingevoerd. Er wordt dan gebruik gemaakt van het alternatief leerlingrapport om de gegevens te interpreteren, aangezien het leerlingrapport in deze situatie geen duidelijk beeld geeft.

Interpretatie van toetsgegevens

De resultaten uit de CITO-toets worden vooral gebruikt om grofmazig het niveau van een leerling te bepalen. Indien gewenst kan voor de vakgebieden spelling en rekenen een fouten en/of categorieënanalyse gemaakt worden. De school zelf bepaalt hierin het beleid.

Er vindt altijd een nadere categorieënanalyse plaats door middel van methodegebonden toetsen. Op basis van deze analyse wordt het leerstofaanbod bepaald voor (groepen) leerlingen. De gegevens van de analyse van methodegebonden toetsen worden verwerkt in het groepsplan.

Omgaan met methodegebonden toetsen

Wanneer uit het CITO LOVS duidelijk wordt op welk niveau een leerling zit, is nog niet duidelijk welke categorieën wel of niet beheerst worden. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de methodegebonden toetsen. De leerling wordt getoetst met een toets op steeds hoger niveau, totdat het kind uitval heeft (een onvoldoende scoort op de toets). Hierna wordt gekeken welke categorieën nog niet beheerst worden, zodat hier extra instructie op kan plaatsvinden. Op deze wijze kan precies bepaald worden welk onderwijsaanbod passend is bij de leerling.

Observatie

Om een goede inschatting te kunnen maken van het huidig ontwikkelingsniveau van een leerling, is het, naast het afnemen van toetsen van belang om zeer goed te observeren. Dit observeren kan gedurende elke activiteit (spel, toetsen, werkmomenten in de kleine kring etc.) plaatsvinden. Dit gebeurt als volgt: aan de hand van de op school gehanteerde leerlijn wordt het huidige ontwikkelingsniveau van een leerling vastgesteld (wat kan een leerling al, wat laat het zien?). Aan de hand hiervan wordt de zone van de naaste ontwikkeling bepaald. Op basis hiervan wordt vastgelegd wat de leerkracht gaat inzetten om de leerling verder te helpen in zijn/haar ontwikkeling.

1.5 Pedagogisch didactische kernstructuur (PDKS)

Wanneer men een duidelijk beeld heeft van een leerling, wordt een onderwijsarrangement vastgesteld. Dit kan vastgesteld worden met behulp van de pedagogisch didactische kernstructuur: een samenhangende reeks van leerdoelen die betrekking hebben op bepaalde niveaus van vaardigheden (leerlijnen).

De leerdoelen worden geordend in taken, speel- en leerstofniveaus, die verschillend per leerling of groep leerlingen kunnen worden uitgedrukt in diverse soorten leerobjecten. Dit zijn bijvoorbeeld bepaalde leermaterialen of leerstof, gekoppelde instructieniveaus en didactische werkwijzen, specifieke(re) diagnostiek en bepalingen van leervorderingen. Specifieke combinaties van enerzijds leerdoelen annex genormeerde toetsniveaus en anderzijds in het curriculum relevante leermaterialen en werkwijzen vormen steeds specifieke leerarrangementen voor individuele leerlingen, groepjes leerlingen of groepen leerlingen (Mooij, 2011).

1.6 Inrichting rijke leeromgeving

Om een optimale ontwikkeling van kinderen te stimuleren is een rijke leeromgeving van essentieel belang. Zowel het onderwijsaanbod, de mogelijkheid tot betekenisvol spel, het materiaal en de inrichting van het klaslokaal dragen bij aan een rijke leeromgeving.

In hoofdstuk 3 worden voorwaarden genoemd waaraan gedacht moet worden bij het inrichten van de rijke leeromgeving.

1.7. ICT

Om het project goed te laten verlopen is een goed ICT-programma ter ondersteuning van grote meerwaarde. Er wordt gezocht naar een systeem waarin het mogelijk is om doelen te koppelen aan leerarrangementen.

1.8 Organisatievormen/scenario's

Wanneer men van start gaat met het inrichten van optimaal onderwijs voor elke leerling, kan men tot de conclusie komen dat het leerstofjaarklassensysteem niet meer (volledig) voldoet. De verschillen tussen leerlingen kunnen te groot worden of het blijkt om andere redenen organisatorisch niet haalbaar. In deze paragraaf worden een aantal organisatievormen genoemd waar een school naar toe zou kunnen ontwikkelen. Een en ander is natuurlijk afhankelijk van o.a. de leerlingpopulatie van de school.

Leerstofjaarklassensysteem

Leerlingen van dezelfde leeftijdscategorie zitten bij elkaar in de groep. Binnen deze groep wordt op meerdere niveaus les gegeven.

Meerjarige stamgroepen

De mogelijkheid bestaat om stamgroepen in te richten, bijvoorbeeld een onderbouw, een middenbouw en een bovenbouw. Hierbij zitten twee of drie leeftijdscategorieën bij elkaar. Jongere en oudere leerlingen leren van en met elkaar.

Halfjaarlijks doorstromen

In plaats van een jaarlijkse overgang vindt een halfjaarlijkse overgang plaats. Hierdoor kunnen leerlingen relatief sneller doorstromen en 'missen' ze minder wanneer ze een periode overdoen.

Leerstofjaarklassensysteem, maar met bepaalde vakgebieden groepsdoorbrekend onderwijs

De leerlingen zitten in hun eigen groep, met leerlingen van hun eigen leeftijd. Bepaalde vakken worden groepsdoorbrekend gegeven, waarbij leerlingen van verschillende leeftijden, maar met een vergelijkbaar niveau bij elkaar zitten. Hierdoor kan in bepaalde groepen meer verdieping en uitdaging geboden worden, terwijl in andere groepen juist extra uitleg gegeven kan worden.

Onderwijs op eigen niveau

Er is wel sprake van stamgroepen, maar iedere leerling volgt een eigen leerlijn, er is geen sprake van klassikale instructie. Leerlingen volgen instructie wanneer zij dat nodig hebben en werken op eigen niveau. Per leerling wordt bepaald wat het aanbod is, welke opdrachten hij/zij moet doen en de hoeveelheid stof die hij/zij moet verwerken.

TOM (teamonderwijs op maat)

Er wordt gewerkt in bouwen en units, er is sprake van vakleerkrachten en vaklokalen. Er is, naast de vakleerkrachten onderwijsondersteunend personeel aanwezig, die leerlingen op verschillende niveaus kan begeleiden. Leerlingen werken samen in afwisselende groeperingsvormen (leeftijd doorbrekend, niveaudoorbekend etc.). Er wordt gedifferentieerd in instructie en leerbehoefte.

Hoofdstuk 2: Ondersteuning, rollen en verantwoordelijkheden

2.1 Ondersteuning ITS

Het ITS biedt ondersteuning bij de digitale verwerking van de screeningslijst. Daarnaast kan de universiteit een of meer klassenbezoeken uitvoeren, met als del het signaleren van knelpunten m.b.t. de screening. Verder kan vanuit de universiteit begeleiding worden geboden bij het ordenen van (leer)materialen.

2.2 Ondersteuning door PCBO leergang ‘Optimaal onderwijs voor elk kind’

Dit schooljaar bestaat er de mogelijkheid voor leerkrachten een leergang te volgen, die hen helpt met het opzetten van een rijke leeromgeving. Deze leergang bestaat uit trainingsmomenten op het bestuursbureau van het PCBO en uit coaching on the job. Deze training en coaching on the job worden in opdracht van PCBO Apeldoorn verzorgd door de IJsselgroep.

Deze leergang zal zich met name toespitsen op het vakgebied rekenen, om de volgende redenen:

- de scholen die al gestart zijn met SLOA hebben ingestoken op het vakgebied rekenen, de overige scholen zullen hier ook mee aan de slag gaan
- Door gericht te zijn op 1 vakgebied, is het beter mogelijk verdieping aan te brengen in de leergang
- Kennis die wordt opgedaan bij rekenen, kan later worden toegepast op andere leergebieden.

Startbijeenkomst (deelname: directies deelnemers project):

Doelen van de bijeenkomst:

- Iedereen kent de doelstelling van het SLOA-project;
- Iedereen kent de inhoud van het SLOA-project;
- Iedereen kent de inhoud van de screeningslijst;
- Iedereen weet hoe de screeningslijst gebruikt wordt (de kaders);
- Iedereen weet de verschillen tussen leerlingen bij instroming op de basisschool;
- Iedereen weet dat mede op basis van de screeningslijst wordt bepaald welk onderwijsaanbod passend is bij de leerling;
- Iedereen kent de kaders waarbinnen gewerkt wordt in het project.

Facultatief traject (voor SLOA-scholen en ook voor overige PCBO-scholen):

Doelgroep: leerkrachten, ib-ers, onderbouwcoördinatoren, directeuren

<i>Doel</i>	<i>Je weet:</i>	<i>Je kunt:</i>
Bk 1	<ul style="list-style-type: none"> - de doelstelling van het SLOA-project; - de inhoud van het SLOA-project; - de inhoud van de screeningslijst; - hoe de screeningslijst gebruikt wordt (de kaders); - hoe groot de verschillen tussen leerlingen kunnen zijn bij instroming op de basisschool; - dat het onderwijsaanbod afgestemd wordt n.a.v. de screeningslijst.	<ul style="list-style-type: none"> - De screeningslijst van leerlingen invullen aan de hand van observaties; - Vervolgstappen benoemen op basis van de screeningslijst; - De leerlijn rekenen interpreteren; - Een start maken met het koppelen van materialen aan leerdoelen (leerlijn).
BK 2	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe de informatie, afkomstig uit de screeningslijst, kan worden vertaald in het groepsoverzicht; - Hoe je materialen kunt koppelen aan de leerlijn; - Wat de leerdoelen zijn van SLO.	<ul style="list-style-type: none"> - Met behulp van de screeningslijst het groepsoverzicht invullen voor ll uit gr 1; - Vervolgstappen benoemen n.a.v. het invullen van de screeningslijst; - De leerlijn rekenen interpreteren; - Een start maken met het koppelen van materialen aan leerdoelen;

BK 3	<ul style="list-style-type: none"> - Welke materialen er zijn voor HB-leerlingen; - hoe je materialen kunt koppelen aan de leerlijn; - Hoe je onderwijsaanbod kunt koppelen aan leerdoelen (zowel in de hoeken als in materialen). 	<ul style="list-style-type: none"> - Materialen koppelen aan leerdoelen; - Onderwijsaanbod koppelen aan leerdoelen; - Materialen uitzoeken voor HB-leerlingen.
BK 4	<p>Hoe je de zone van de naaste ontwikkeling bepaalt;</p> <p>Soorten basisvragen en verdiepingsvragen;</p> <p>Welk doel(en) je kunt bereiken met een HB-materiaal (elke bijeenkomst wordt een HB-materiaal besproken).</p>	<p>De ‘spelende’ leerling observeren;</p> <p>Het actuele ontwikkelingsniveau bepalen;</p> <p>De juiste verdiepingsvragen stellen om de zone van de naaste ontwikkeling vast te stellen;</p> <p>Een materiaal/activiteit doelgericht inzetten.</p>
BK 5	<p>Alle stappen uit de cyclus doorlopen;</p> <p>Het cyclisch werken in de praktijk brengen.</p>	<p>Hoe de stand van zaken op je eigen school is;</p> <p>Hoe de stand van zaken op andere scholen is.</p>
BK 6	<p>Een plan van aanpak opstellen voor je eigen school m.b.t. de voortgang van het SLOA-traject:</p> <ul style="list-style-type: none"> - op schoolniveau - op groepsniveau - op individueel leerkrachtniveau 	<p>Welke stappen je in schooljaar 2013-2014 gaat ondernemen</p>

2.3 Rollen en verantwoordelijkheden 2012-2013.

Universiteit:

- Uitvoeren schoolbezoeken;
- Verzamelen en verwerken van de gegevens van leerkrachten en ouders m.b.t. de lijst 'screening beginkenmerken' en terugkoppeling van de resultaten aan de scholen;
- Signaleren knelpunten met betrekking tot de screening;
- Participeren in de stuurgroep.

Stuurgroep SLOA:

- Procesbewaking op de scholen;
- Signaleren van knelpunten;
- Bijsturing indien nodig;
- Mede bepalen en vormgeven van het traject.

Coördinatie: (stafffunctionaris onderwijs, kennis- en kwaliteitsontwikkeling en adviseur/onderwijskundige IJsselgroep):

- Voorbereiding stuurgroep;
- Vormgeving leergang 'optimaal onderwijs voor elke leerling';
- Contact onderhouden met scholen;
- Contact onderhouden met universiteit.

Raad van Bestuur:

- besluitvorming en eindverantwoordelijkheid.

Schooldirecteuren:

- verantwoordelijk voor het proces op school;
  - doorvoeren van beleid vanuit de stuurgroep; enthousiasmeren, begeleiding en aansturing van leerkrachten bij het werken aan het project 'optimaal onderwijs aan elke leerling'
  - signaleren van knelpunten
- volgen van de trainingsbijeenkomsten.

Leerkrachten:

- verantwoordelijk voor de inrichting van de rijke leeromgeving;
- invullen van de screeningslijst/screeningslijst aan ouders geven;
- voeren van oudergesprekken a.d.h.v. de screeningslijst;
- bepalen van het onderwijsarrangement voor groepen leerlingen en dit vertalen in het groepsplan;
- volgen van de trainingsbijeenkomsten.

Ouders:

- invullen van de screeningslijst;
- voeren van gesprek met de leerkracht;
- verstrekken van relevante informatie m.b.t. hun kind aan de leerkracht.

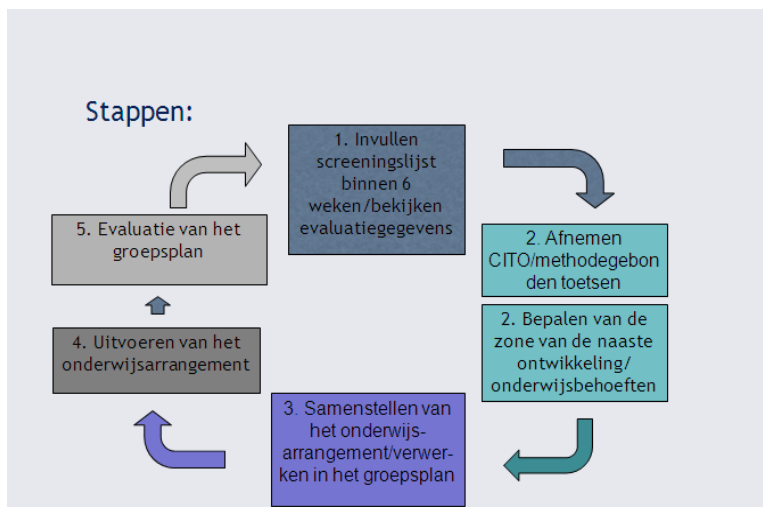
Hoofdstuk 3: Aansluiting bij 1-zorgroute (Handelingsgericht Werken, HGW)

3.1. Uitbreiding van 1-zorgroute

Het project 'Optimaal onderwijs voor elke leerling' wordt uitgevoerd als uitbreiding van de 1-zorgroute. In principe worden dezelfde stappen doorlopen als binnen de 1-zorgroute, waarbij er een onderscheid wordt gemaakt tussen leerlinggebonden activiteiten en activiteiten die ondernomen worden om de inrichting van de rijke leeromgeving te realiseren. Onderstaande schema's illustreren dit.

Leerlinggebonden activiteiten:

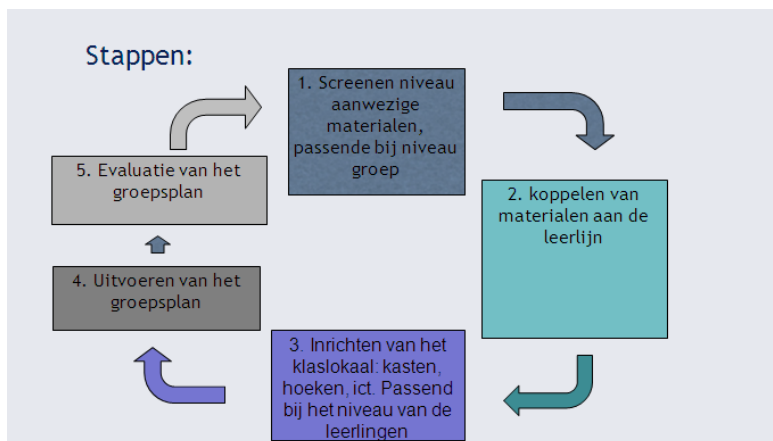

In het kort (voor een uitgebreide omschrijving zie paragraaf 1.2).:

1. *Invullen van de screeningslijst:*
  - a. Ouders: zo snel mogelijk na plaatsing van de leerling
  - b. Leerkracht: 6 weken na plaatsing van de leerling
2. *Oudergesprek:*

Op het moment dat de gegevens vanuit het ITS in Nijmegen binnen zijn, wordt een gesprek gevoerd over de leerling aan de hand van de screeningslijst, (naar aanleiding van dit gesprek kan het nodig zijn de leerling verder in kaart te brengen aan de hand van (methodegebonden of cito) toetsen of diagnostisch onderzoek)
3. Indien nodig: verder onderzoeken om beginniveau van de leerling goed vast te stellen
4. Bepalen van onderwijsarrangement voor de leerling, dit beschrijven in het groepsoverzicht en het groepsplan
5. Evaluatie groepsplan

Activiteiten gekoppeld aan de leeromgeving:

1. Inrichting rijke leeromgeving:
  - a. Inventarisatie aanwezige materialen
  - b. Ordenen van de materialen naar ontwikkelingsniveau
  - c. Aanschaf nieuw materiaal als er niet voldoende aanwezig is voor een bepaald ontwikkelingsniveau
  - d. Inrichting van de klas

Bijlage 1: lijst screening beginkenmerken

Vragenlijst leerkrachten/ouders:

Naam van het kind	
Datum vandaag:	
Geboortedatum kind:	
Jongen of meisje?	
Wilt u het goede antwoord omcirkelen s.v.p.?	
Spreektaal thuis?	Nederlands/ meestal anders, nl:
Tot welke groep behoren de ouders?	Nederlands/ een ouder niet NL/ beide niet NL
Bijzonderheden van het kind:	
Datum eerste schooldag van het kind:	

In vergelijking met leeftijdgenoten, is een kenmerk van het kind:

	Minder	Iets minder	Even veel	Iets meer	Meer
Spelen met leeftijdgenoten	1	2	3	4	5
Omgaan met leeftijdgenoten	1	2	3	4	5
De omgeving precies willen kennen	1	2	3	4	5
Kunnen begrijpen	1	2	3	4	5
Zelfstandig iets uitzoeken	1	2	3	4	5
Diepgang in interesses	1	2	3	4	5
Naar betekenis van woorden vragen	1	2	3	4	5
Moeilijke woorden willen begrijpen	1	2	3	4	5
In goede zinnen praten	1	2	3	4	5
Interesse in letters/lezen Indien 'meer': leest het? Nee (0), Ja (1)	1	2	3	4	5
Interesse in letters/schrijven Indien 'meer': schrijft het? Nee (0), Ja (1)	1	2	3	4	5
Tellen	1	2	3	4	5
Vergelijken (grootte, lengte)	1	2	3	4	5
Optellen	1	2	3	4	5
Interesse in getallen/cijfers Indien 'meer': rekt het? Nee (0), Ja (1)	1	2	3	4	5
Puzzelen	1	2	3	4	5
Tekenen	1	2	3	4	5
Knutselen	1	2	3	4	5
Nauwkeurig werken	1	2	3	4	5
Interesse in versjes/liedjes	1	2	3	4	5
Interesse in muziek	1	2	3	4	5
Toneel spelen	1	2	3	4	5
Open, spontaan zijn	1	2	3	4	5
Plotselinge ideeën uitvoeren	1	2	3	4	5
Hoe zal het kind het in school doen?	1	2	3	4	5
Hoe snel zal het zich ontwikkelen?	1	2	3	4	5
Hoe goed zal het kind spelen/werken?	1	2	3	4	5
Hoeveel zal het zich voor school inspannen?	1	2	3	4	5

Overige informatie over het kind:

Onderwerp:	Informatie:	Te doen:
Interesses:		

Bijlage 2: voorbeelden van onderwijsarrangementen

Ontwikkelingslijn: Ruimtelijke oriëntatie

Ruimtelijke constructies bouwen en nabouwen

Doel: Leerling kan een eenvoudige constructie vanaf een voorbeeld op papier nabouwen (alles is zichtbaar) .

Voorbeeldopdrachten:

1. Het kind bouwt simpele bouwkaarten na waarop alle blokken zichtbaar zijn.
2. Kinderen tekenen hun eenvoudige bouwwerk na. Een ander kind kan dit evt. nog nabouwen.
3. Kinderen bouwen staafgrafieken na.

Voorbeeldzinnen:

- *Kijk goed naar de bouwkaart. Hoeveel blokken tel je aan de onderkant?*
- *Kun jij je eigen bouwwerk natekenen zodat we het later nog eens kunnen bouwen?*
- *We hebben in de klas het fruit geteld en in een grafiek opgetekend, kunnen jullie de staven nabouwen?*

Zone van de naaste ontwikkeling:

Doel: Leerling kan een eenvoudige constructie nabouwen waarbij niet alle blokken zichtbaar zijn.

Voorbeeldopdrachten:

1. De leerling bouwt een bouwkaart na, waarbij op de bouwkaart ook wereldspelmateriaal staat dat niet helemaal zichtbaar is. Bijv. een boom dat voor de helft achter het gebouw staat, een auto die voor de helft in de garage staat, etc.
2. Leerling krijgt een 3D-bouwkaart waarbij niet alle blokken zichtbaar zijn. Deze wordt nagebouwd.

Voorbeeldzinnen:

- *De achterste toren is hoger dan de voorste, hoe kan dat? Kun jij dat ook namaken?*
- *Uit hoeveel blokken bestaat de achterste toren?*

Ontwikkelingslijn: Ruimtelijke oriëntatie

Ruimtelijke begrippen

Doel: Leerling kan met het eigen lichaam ruimtelijke begrippen toepassen als achter, op, in, etc.

Voorbeeldopdrachten:

1. Samen met de leerkracht plekken innemen t.o.v. een bouwwerk.
2. De kinderen spelen samen, evt. met leerkracht, een spel met oriëntatiekaartjes waarop zij kunnen zien waar ze moeten gaan staan t.o.v. het bouwwerk.

Voorbeeldzinnen:

- *Ga achter je huis staan*
- *Ga door de voordeur naar binnen*
- *Ga op de stoel zitten*

Zone van de naaste ontwikkeling:

Doel: Leerling kan met voorwerpen ruimtelijke begrippen toepassen als achter, op, in, etc. en de leerling kan zelf verwoorden waar hij/zij staat.

Voorbeeldopdrachten:

1. Laat Bob de Bouwer een plek innemen t.o.v. het gebouw. Gebruik hierbij de begrippen achter, op, in, voor, etc.
2. Bob de Bouwer m.b.v. oriëntatiekaartjes plaats bij het bouwwerk.
3. De leerling neemt een plek in t.o.v. het gebouw en verwoordt waar het staat.
4. De leerling neemt een plek in t.o.v. het gebouw, een ander kind verwoordt waar het staat.

Ruimtelijke constructies bouwen en nabouwen

Doel: Leerling kan een bouwwerk maken

Voorbeeld opdrachten:

1. Kind gaat naar eigen inzicht een ruimtelijke constructie bouwen
2. Kind krijgt een afgepast aantal blokken en maakt hiervan een constructie

Voorbeeldzinnen:

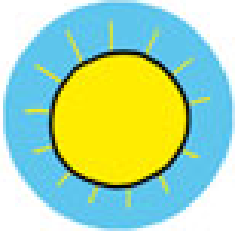
- *Maak een huis/flat/toren*
- *Hoe kunnen we het hoger/breder maken?*
- *Zullen we het bouwwerk in het midden beginnen? (De leerkracht laat zien hoe je vanuit het midden kunt beginnen met bouwen)*
- *Hoe kun je je toren nog steviger maken?*
- *Kun je met deze tien blokken een huis maken?*

Zone van de naaste ontwikkeling

Doel: Leerling kan een eenvoudig bouwwerk nabouwen..

Voorbeeldopdrachten:

1. Twee kinderen bouwen met een afgepast aantal blokken een eigen bouwwerk. Vervolgens bouwen de kinderen elkaars bouwwerk na.
2. De kinderen plaatsen wereldspelmateriaal bij hun eigen bouwwerk. Ook dit moet door de andere leerling nagemaakt worden.

Ontwikkelingslijn: Ruimtelijke oriëntatie

Ruimtelijke begrippen

Doel: Leerling kan links en rechts aanwijzen van het eigen lichaam

Voorbeeldopdrachten:

1. Het kind gebruikt het eigen lichaam en het bouwwerk om links en rechts aan te geven.

Voorbeeldzinnen:

- *Kun je aan de rechterkant van het huis gaan staan?*
- *Raak met je linkerhand het gebouw aan.*
- *Ga met je rechervoet in het huis staan.*

Zone van de naaste ontwikkeling:

Doel: Leerling kan links en recht toepassen op voorwerpen waarbij de lichaamsas niet meer als referentiepunt fungeert.

Voorbeeldopdrachten:

1. Het kind bouwt een garage links van het bouwwerk.
2. Het kind maakt de deur aan de rechterkant.
3. Bob de Bouwer slaapt in de linkerkamer.

Ruimtelijke constructies bouwen en nabouwen

Doel: De leerling kan een eenvoudige plattegrond lezen

Voorbeeldopdrachten:

1. Het kind wijst op de vooraf gemaakte plattegrond de route van de huishoek naar de bouwhoek aan, vervolgens wordt de route gelopen.
2. Het kind bouwt een dorp met straten en huizen. De leerkracht tekent hier een plattegrond van. Vervolgens tekent de leerkracht op de plattegrond wereldspelmateriaal. De kinderen plaatsen dit wereldspelmateriaal op de juiste plek in het dorp.

Voorbeeldzinnen:

- *We lopen nu naar de bouwhoek en zijn al een stukje op weg. Waar zijn we nu op de plattegrond?*
- *Ik heb hier een poppetje, hoe kan deze lopen tussen twee verschillende huizen? Wat is de langste of kortste route?*
- *Zijn er meerdere routes om ergens te komen?*

Zone van de naaste ontwikkeling

Doel: Leerling kan een eenvoudige plattegrond zelf tekenen, toelichten en namaken.

Voorbeeldopdrachten:

1. Het kind bouwt een dorp en tekent er zelf een plattegrond van.
2. Het kind tekent eerst een plattegrond en bouwt het na.
3. De kinderen maken een plattegrond/schatkaart voor andere kinderen. Dit kan gebruikt worden als buitenopdracht.

Ruimtelijke constructies bouwen en nabouwen

Doel: De leerling construeert bouwsels op basis van verschillende voorbeelden of beschrijvingen.

Voorbeeldopdrachten:

1. Het kind bouwt een bouwwerk zo precies mogelijk na aan de hand van foto's of beschrijvingen van wereldberoemde bouwwerken.
2. Twee tweetallen bouwen in hun tweetal een toren van kosteloos materiaal. Vervolgens maken ze hier een bouwplan van. Dit bouwplan bestaat uit een bouwtekening en de hoogte van de toren. De tweetallen bouwen aan de hand van elkaars bouwplan de toren.
3. Een kind maakt een bouwwerk. Vervolgens maakt het kind een bouwplan zodat iemand anders het na kan bouwen. Het bouwplan bevat een bouwtekening en een materialenlijst in de vorm van een staafdiagram.

Zone van de naaste ontwikkeling

Doel: De leerling construeert bouwsels aan de hand van een vooraf gemaakt bouwplan.

Voorbeeldopdrachten:

1. Het kind maakt voordat het begint met bouwen een bouwplan met bouwtekening en materialenlijst. Hierna bouwt het kind het zelf na.
2. Het kind maakt een goed leesbaar bouwplan voor een ander.

Arrangement 2:

een sprong in het diepe

een sprong in het diepe

Leerlijn:

Meten en meetkunde

Doelen:

+ Bouwen van een bouwsel met blokken

Beschrijving van routes

Oriënteren en plaatsbepaling

++

Bouwsels maken van blokken

Kennis maken met de begrippen lengte, diepte en breedte

Ontdekken en voortzetten van patronen

Naleggen van mozaïekfiguren

Experimenteren met vormen en symmetrie

+++

Eigenschappen van meetkundige figuren ontdekken (kubus, kegel, cilinder)

Vergroten en verkleinen van tekeningen naar het werkelijke bouwsel

Verwoorden van de opdracht (voorspellen, verklaren/redeneren)

Verschillende constructie materialen en technisch materiaal combineren met het bouwsels

Maken van een bouwplaat

Opdracht:

+ Maak een zwembad met een duikplank

Welke vorm wil je dat het zwembad heeft?

Waar komt de duikplank?

Hoe kan iemand bij de duikplank komen? Is er een trap?

Waar moeten de mensen in en uit het zwembad?

Kun je het zwembad dieper/minder diep maken?

++ Er moeten nieuwe tegels op de vloer komen, jij mag ze leggen

Hoe zorg je ervoor dat het een mooie vloer wordt? (een patroon)

Wat is belangrijk voordat je de vloer legt, waar moet je aan denken?

Maak een glijbaan

+++ ontwerp een glijbaan

Maak een bouwtekening van de glijbaan.

Hoeveel bochten zitten erin? Waarvoor zijn de bochten in een glijbaan?

Hoe komen de mensen bij de glijbaan?

Hoe zorg je ervoor dat mensen heel langzaam of snel van de glijbaan kunnen glijden?